

CAP DE L'ESTAT

13033 *LLEI ORGÀNICA 1/2008, de 30 de juliol, per la qual s'autoritza la ratificació per Espanya del Tractat de Lisboa, pel qual es modifiquen el Tractat de la Unió Europea i el Tractat Constitutiu de la Comunitat Europea, firmat a la capital portuguesa el 13 de desembre de 2007. («BOE» 184, de 31-7-2008.)*

JUAN CARLOS I

REI D'ESPANYA

A tots els que vegem i entenguen esta llei,
Sapieu: Que les Corts Generals han aprovat la llei orgànica següent i jo la sancione.

EXPOSICIÓ DE MOTIUS

El 13 de desembre de 2007, després de superar la incertesa creada per no aconseguir-se la ratificació unànime del Tractat pel qual s'establí una Constitució per a Europa, es va procedir a la firma a la capital portuguesa del Tractat de Lisboa, pel qual es modifiquen el Tractat de la Unió Europea i el Tractat constitutiu de la Comunitat Europea (que passarà a denominar-se Tractat de Funcionament de la Unió Europea). El Tractat de Lisboa deriva de l'esmentada Constitució Europea, que va ser aprovada en referèndum pel poble espanyol. És per això que les bases, valors, objectius, drets, polítiques i institucions del Tractat són substancialment semblants als de la «non nata» Constitució.

Este nou Tractat permetrà que la Unió Europea estiga millor preparada per a fer front als desafiaments que ens ha portat el nou segle, dotant-la de més i millors instruments per a actuar amb legitimitat i eficàcia. Estes són les dos claus fonamentals, eficàcia i legitimitat, en vista de les quals cal llegir les novetats que aporta el Tractat de Lisboa.

En primer lloc, la Unió necessita més dosis de legitimitat. Per això moltes de les reformes que introdueix el nou tractat estan presidides per una ferma voluntat d'acostar la Unió als ciutadans i de garantir que servix als seus interessos.

Es el cas dels valors de respecte de la dignitat humana, llibertat, democràcia, igualtat, estat de dret i drets humans. És el cas dels objectius de promoció de la pau i el benestar dels pobles que integren la Unió Europea. És també el cas de la inclusió explícita en el Tractat dels principis fonamentals que han de regir les relacions entre la Unió i els seus estats membres, com ara el principi d'atribució de competències, segons el qual la Unió disposa de les competències que el Tractat li reconeix, el principi de cooperació lleial entre la Unió i els seus estats membres o el principi del respecte per part de la Unió de la identitat nacional dels estats, incloent-hi les seues estructures polítiques i constitucionals.

En este sentit s'inscriu la inclusió en el Tractat d'una classificació de les competències en exclusives de la Unió i compartides, entre esta i els estats membres, sense deixar de banda la possibilitat que la Unió adopte mesures de suport en àmbits que són essencialment de competència estatal, com l'educació o la cultura.

En la línia de buscar la major legitimitat per a l'acció de la Unió Europea, es troba també la generalització de l'actual procediment de codecisió entre el Parlament Europeu i el Consell, que passa a ser el procediment legislatiu ordinari de la Unió, per la qual cosa, com a

regla general, serà necessari l'acord tant del Parlament Europeu com del Consell perquè es puguen adoptar normes jurídiques en la Unió Europea.

Una altra aportació singular del Tractat de Lisboa és la previsió, per primera vegada en la història de la Unió, d'una modalitat d'iniciativa legislativa popular, de tal manera que, reunint les firmes d'almenys un milió de ciutadans, sempre que vinguen de diferents estats membres, es podrà instar la Comissió perquè presente una determinada proposta.

El Tractat de Lisboa, a més, permetrà que la Unió actue amb més eficàcia a l'hora de respondre, en temps i forma, als canvis accelerats que experimenta la realitat social, econòmica i internacional del segle XXI.

En este sentit ha d'interpretar-se la creació de la figura del president del Consell Europeu, per un període de dos anys i mig, renovable només una vegada, a fi de fer un millor seguiment als treballs del Consell Europeu i reforçar la visibilitat de la Unió. O l'establiment de la figura de l'alt representant de la Unió per als Assumptes Exteriors i la Política de Seguretat, que serà, alhora, mandatari del Consell per als assumptes de la política exterior (PESC) i de defensa (PESD) i vicepresident de la Comissió encarregat de les relacions exteriors, el qual presidirà el Consell de Relacions Exteriors de la Unió. Tindrà, a més, el suport d'un Servei Europeu d'Acció Exterior, format per funcionaris de les institucions de la Unió i dels estats membres.

Una reforma de gran importància a l'hora d'agilitzar el procediment de presa de decisions en el si de la Unió és la relativa a la limitació del recurs a la unanimitat i la consegüent extensió del vot per majoria qualificada a quasi mig centenar de noves bases jurídiques. La unanimitat, no obstant això, continuarà sent la regla general en aquells àmbits que revisten una especial sensibilitat per als estats membres, com les línies directrius de la política exterior, la fiscalitat, la política social, els recursos financers de la Unió i la revisió dels Tractats.

El Tractat de Lisboa de la Unió Europea té en compte, a més, moltes de les principals preocupacions i inquietuds dels ciutadans europeus en estos moments. Així, conté una nova base jurídica que reconeix el gran paper que exercixen en les nostres societats els servicis públics o d'interès general, i altres bases que permetran que la Unió es dote de millors polítiques en qüestions de seguretat i lluita contra la criminalitat organitzada, en matèria de política d'immigració o en la lluita contra el canvi climàtic, així com les que fan figurar la solidaritat entre els estats membres, ja siga per a fer front a catàstrofes naturals o a atemptats terroristes, ja siga per a garantir el necessari subministrament energètic, com un dels senyals d'identitat de la integració europea.

El Tractat de Lisboa respon també a necessitats i inquietuds particularment específiques dels ciutadans espanyols. Eixe és el cas de les noves disposicions relatives al règim de les regions ultraperifèriques, en especial en matèria d'ajudes públiques, de la inclusió explícita, entre els objectius de la política energètica de la Unió, del foment de les interconnexions de les xarxes o de la previsió de la possibilitat d'embargar els fons i actius financers de grups terroristes que actuen en el territori de la Unió. Igualment ha de citar-se, per la seua rellevància, el nou repartiment d'escons en el Parlament Europeu que comporta un notable increment dels assignats a Espanya.

Convé tindre present que el Regne d'Espanya, juntament amb altres quinze estats membres de la Unió Europea, ha formulat una Declaració, annexa a l'Acta Final de la Conferència Intergovernamental, en la qual

s'assenyala «que la bandera que representa un cercle de dotze estrelles daurades sobre fons blau, l'himne pres de l'"Himne a l'Alegria" de la Novena Simfonia de Ludwig van Beethoven, la divisa "Unitat en la diversitat", l'euro com a moneda de la Unió Europea i el Dia d'Europa el 9 de maig continuaran sent, per a ells, els símbols de la pertinença comuna dels ciutadans a la Unió Europea i de la seua relació amb esta», per això la continuïtat en l'ús generalitzat pels poders públics i pels ciutadans d'estos símbols ha d'entendre's no sols garantida sinó inclús activament recomanada.

Finalment ha de ressaltar-se amb especial èmfasi que, segons el Tractat de Lisboa, la Unió reconeix els drets, les llibertats i els principis enunciats en la Carta dels Drets Fonamentals de 7 de desembre de 2000, tal com va ser adaptada el 12 de desembre de 2007 a Estrasburg, la qual, segons proclama, tindrà el mateix valor jurídic que els Tractats. Es tracta d'un avanç de considerable valor polític, a més de jurídic, en el procés de construcció de la Unió i de la ciutadania europea. Per això, i perquè es considera convenient des del punt de vista de la transparència i de la proximitat al ciutadà, es reproduïx en l'article segon d'esta Llei Orgànica el text íntegre de l'esmentada Carta, tal com ha sigut publicat en el «Diari Oficial de la Unió Europea» de 14 de desembre de 2007 (2007/C 303/01).

Article 1. *Autorització de la ratificació del Tractat de Lisboa.*

S'autoritza la ratificació per Espanya del Tractat de Lisboa, pel qual es modifiquen el Tractat de la Unió Europea i el Tractat constitutiu de la Comunitat Europea, firmat a la capital de la República de Portugal el 13 de desembre de 2007.

Article 2. *Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea.*

D'acord amb el que disposa el paràgraf segon de l'article 10 de la Constitució espanyola i l'apartat 8 de l'article 1 del Tractat de Lisboa, les normes relatives als drets fonamentals i a les llibertats que la Constitució reconeix s'interpretaran també de conformitat amb el que disposa la Carta dels Drets Fonamentals publicada en el «Diari Oficial de la Unió Europea» de 14 de desembre de 2007, el text íntegre de la qual es reproduïx a continuació:

«PREÀMBUL

Els pobles d'Europa, en crear entre si una unió cada vegada més estreta, han decidit compartir un esdevenidor pacífic basat en valors comuns.

Conscient del seu patrimoni espiritual i moral, la Unió està fundada sobre els valors indivisibles i universals de la dignitat humana, la llibertat, la igualtat i la solidaritat, i es basa en els principis de la democràcia i l'estat de dret. Amb la institució de la ciutadania de la Unió i la creació d'un espai de llibertat, seguretat i justícia, situa la persona en el centre de la seua actuació.

La Unió contribuïx a defensar i fomentar estos valors comuns dins del respecte a la diversitat de les cultures i tradicions dels pobles d'Europa, així com a la identitat nacional dels Estats membres i a l'organització dels seus poders públics a escala nacional, regional i local; tracta de fomentar un desenrotllament equilibrat i sostenible i garantix la lliure circulació de persones, servicis, mercaderies i capitals, així com la llibertat d'establiment.

Per a això és necessari reforçar la protecció dels drets fonamentals d'acord amb l'evolució de la societat, del progrés social i dels avanços científics i tecnològics, donant-los una major projecció per mitjà d'una Carta.

La present Carta reafirma, dins del respecte a les competències i missions de la Unió, així com del principi de subsidiarietat, els drets que emanen en particular de les tradicions constitucionals i les obligacions internacionals comunes als Estats membres, del Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals, les Cartes Socials adoptades per la Unió i pel Consell d'Europa, així com de la jurisprudència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea i del Tribunal Europeu de Drets Humans. En este context, els òrgans jurisdiccionals de la Unió i dels Estats membres interpretaran la Carta atenent degudament les explicacions elaborades sota l'autoritat del Praesidium de la Convenció que va redactar la Carta i actualitzades sota la responsabilitat del Praesidium de la Convenció Europea.

El gaudi d'estos drets comporta responsabilitats i deures tant respecte dels altres com de la comunitat humana i de les generacions futures.

En conseqüència, la Unió reconeix els drets, les llibertats i els principis enunciats a continuació.

TÍTOL I

Dignitat

ARTICLE 1

Dignitat humana

La dignitat humana és inviolable. Serà respectada i protegida.

ARTICLE 2

Dret a la vida

1. Tota persona té dret a la vida.
2. Ningú podrà ser condemnat a la pena de mort ni executat.

ARTICLE 3

Dret a la integritat de la persona

1. Tota persona té dret a la integritat física i psíquica.
2. En el marc de la medicina i la biologia es respectaran, en particular:
  - a) el consentiment lliure i informat de la persona de què es tracte, d'acord amb les modalitats establides per la llei;
  - b) la prohibició de les pràctiques eugenèsiques, en particular les que tenen com a finalitat la selecció de les persones;
  - c) la prohibició que el cos humà o parts d'este es convertisquen en objecte de lucre;
  - d) la prohibició de la clonació reproductora de sers humans.

ARTICLE 4

Prohibició de la tortura i de les penes o tractes inhumans o degradants

Ningú podrà ser sotmés a tortura ni a penes o tractes inhumans o degradants.

ARTICLE 5

Prohibició de l'esclavitud i del treball forçat

1. Ningú podrà ser sotmés a esclavitud o servitud.

2. Ningú podrà ser constret a realitzar un treball forçat o obligatori.
3. Es prohibeix el tràfic de sers humans.

TÍTOL II

Llibertats

ARTICLE 6

Dret a la llibertat i a la seguretat

Tota persona té dret a la llibertat i a la seguretat.

ARTICLE 7

Respecte a la vida privada i familiar

Tota persona té dret al respecte de la seua vida privada i familiar, del seu domicili i de les seues comunicacions.

ARTICLE 8

Protecció de dades de caràcter personal

1. Tota persona té dret a la protecció de les dades de caràcter personal que la concernisquen.
2. Estes dades es tractaran de manera lleial, per a fins concrets i sobre la base del consentiment de la persona afectada o en virtut d'un altre fonament legítim previst per la llei. Tota persona té dret a accedir a les dades arreplegades que la concernisquen i a obtindre'n la rectificació.
3. El respecte d'estes normes estarà subjecte al control d'una autoritat independent.

ARTICLE 9

Dret a contraure matrimoni i dret a fundar una família

Es garantixen el dret a contraure matrimoni i el dret a fundar una família segons les lleis nacionals que regulen el seu exercici.

ARTICLE 10

Llibertat de pensament, de consciència i de religió

1. Tota persona té dret a la llibertat de pensament, de consciència i de religió. Este dret implica la llibertat de canviar de religió o de conviccions, així com la llibertat de manifestar la seua religió o les seues conviccions individualment o col·lectivament, en públic o en privat, a través del culte, l'ensenyança, les pràctiques i l'observança dels ritus.
2. Es reconeix el dret a l'objecció de consciència d'acord amb les lleis nacionals que regulen el seu exercici.

ARTICLE 11

Llibertat d'expressió i d'informació

1. Tota persona té dret a la llibertat d'expressió. Este dret comprén la llibertat d'opinió i la llibertat de rebre o comunicar informacions o idees sense que hi pugua haver ingerència d'autoritats públiques i sense consideració de fronteres.
2. Es respecten la llibertat dels mitjans de comunicació i el seu pluralisme.

ARTICLE 12

Llibertat de reunió i d'associació

1. Tota persona té dret a la llibertat de reunió pacífica i a la llibertat d'associació en tots els nivells, especialment en els àmbits polític, sindical i cívic, la qual cosa suposa el dret de tota persona a fundar amb altres sindicats i a afiliar-s'hi per a la defensa dels seus interessos.
2. Els partits polítics a escala de la Unió contribuïxen a expressar la voluntat política dels ciutadans de la Unió.

ARTICLE 13

Llibertat de les arts i de les ciències

Les arts i la investigació científica són lliures. Es respecta la llibertat de càtedra.

ARTICLE 14

Dret a l'educació

1. Tota persona té dret a l'educació i a l'accés a la formació professional i permanent.
2. Este dret inclou la facultat de rebre gratuïtament l'ensenyança obligatòria.
3. Es respecten, d'acord amb les lleis nacionals que regulen el seu exercici, la llibertat de creació de centres docents dins del respecte dels principis democràtics, així com el dret dels pares a garantir l'educació i l'ensenyança dels seus fills d'acord amb les seues conviccions religioses, filosòfiques i pedagògiques.

ARTICLE 15

Llibertat professional i dret a treballar

1. Tota persona té dret a treballar i a exercir una professió lliurement elegida o acceptada.
2. Tot ciutadà de la Unió té llibertat per a buscar una ocupació, treballar, establir-se o prestar servicis en qual-sevol Estat membre.
3. Els nacionals de tercers països que estiguen autoritzats a treballar en el territori dels Estats membres tenen dret a unes condicions laborals equivalents a aquelles que tenen els ciutadans de la Unió.

ARTICLE 16

Llibertat d'empresa

Es reconeix la llibertat d'empresa, de conformitat amb el Dret de la Unió i amb les legislacions i pràctiques nacionals.

ARTICLE 17

Dret a la propietat

1. Tota persona té dret a gaudir de la propietat dels béns que haja adquirit legalment, a usar-los, a disposar-ne i a llegar-los. Ningú pot ser privat de la seua propietat excepte per causa d'utilitat pública, en els casos i les condicions previstos en la llei i a canvi, en un temps raonable, d'una indemnització justa per la seua pèrdua. L'ús dels béns podrà regular-se per llei en la mesura que siga necessari per a l'interés general.
2. Es protegeix la propietat intel·lectual.

ARTICLE 18

Dret d'asil

Es garantix el dret d'asil dins del respecte de les normes de la Convenció de Ginebra de 28 de juliol de 1951 i del Protocol de 31 de gener de 1967 sobre l'Estatut dels Refugiats i de conformitat amb la Constitució.

ARTICLE 19

Protecció en cas de devolució, expulsió i extradició

1. Es prohibeixen les expulsions col·lectives.
2. Ningú podrà ser tornat, expulsat o extradit a un Estat on córrega un greu risc de ser sotmés a pena de mort, a tortura o a altres penes o tractes inhumans degradants.

TÍTOL III

Igualtat

ARTICLE 20

Igualtat davant de la llei

Totes les persones són iguals davant de la llei.

ARTICLE 21

No-discriminació

1. Es prohibeix tota discriminació, i en particular l'exercida per raó de sexe, raça, color, orígens ètnics o socials, característiques genètiques, llengua, religió o conviccions, opinions polítiques o de qualsevol altre tipus, pertinença a una minoria nacional, patrimoni, naixement, discapacitat, edat o orientació sexual.
2. Es prohibeix tota discriminació per raó de nacionalitat en l'àmbit d'aplicació de la Constitució i sense perjudi de les seues disposicions particulars.

ARTICLE 22

Diversitat cultural, religiosa i lingüística

La Unió respecta la diversitat cultural, religiosa i lingüística.

ARTICLE 23

Igualtat entre dones i hòmens

La igualtat entre dones i hòmens haurà de garantir-se en tots els àmbits, inclusivament en matèria d'ocupació, treball i retribució.

El principi d'igualtat no impediex el manteniment o l'adopció de mesures que suposen avantatges concrets en favor del sexe menys representat.

ARTICLE 24

Drets del xiquet

1. Els xiquets tenen dret a la protecció i a les atencions necessàries per al seu benestar. Podran expressar la seua opinió lliurement. Esta serà tinguda en compte per als assumptes que els afecten, en funció de la seua edat i maduresa.
2. En tots els actes relatius als xiquets duts a terme per autoritats públiques o institucions privades, l'interés superior del xiquet constituirà una consideració primordial.

3. Tot xiquet té dret a mantindre de manera periòdica relacions personals i contactes directes amb son pare i amb sa mare, excepte si això és contrari als seus interessos.

ARTICLE 25

Drets de les persones majors

La Unió reconeix i respecta el dret de les persones majors a dur una vida digna i independent i a participar en la vida social i cultural.

ARTICLE 26

Integració de les persones discapacitades

La Unió reconeix i respecta el dret de les persones discapacitades a beneficiar-se de mesures que garantisquen la seua autonomia, la seua integració social i professional i la seua participació en la vida de la comunitat.

TÍTOL IV

Solidaritat

ARTICLE 27

Dret a la informació i consulta dels treballadors en l'empresa

Haurà de garantir-se als treballadors o als seus representants, en els nivells adequats, la informació i consulta amb prou antelació, en els casos i les condicions previstos en el Dret de la Unió i en les legislacions i pràctiques nacionals.

ARTICLE 28

Dret de negociació i d'acció col·lectiva

Els treballadors i els empresaris, o les seues organitzacions respectives, de conformitat amb el Dret de la Unió i amb les legislacions i pràctiques nacionals, tenen dret a negociar i celebrar convenis col·lectius, en els nivells adequats, i a emprendre, en el cas de conflicte d'interessos, accions col·lectives per a la defensa dels seus interessos, incloent-hi la vaga.

ARTICLE 29

Dret d'accés als servicis d'ocupació

Tota persona té dret a accedir a un servici gratuït d'ocupació.

ARTICLE 30

Protecció en cas d'acomiadament injustificat

Tot treballador té dret a protecció en cas d'acomiadament injustificat, de conformitat amb el Dret de la Unió i amb les legislacions i pràctiques nacionals.

ARTICLE 31

Condicions de treball justes i equitatives

1. Tot treballador té dret a treballar en condicions que respecten la seua salut, seguretat i dignitat.
2. Tot treballador té dret a la limitació de la duració màxima del treball i a períodes de descans diaris i setmanals, així com a un període de vacances anuals retribuïdes.

ARTICLE 32

Prohibició del treball infantil i protecció dels joves en el treball

Es prohibeix el treball infantil. L'edat mínima d'admissió al treball no podrà ser inferior a l'edat en què conclou el període d'escolaritat obligatòria, sense perjudi de disposicions més favorables per al jove i llevat d'excepcions limitades.

Els joves admesos a treballar hauran de disposar de condicions de treball adaptades a la seua edat i estar protegits contra l'explotació econòmica o contra qualsevol treball que pugui ser perjudicial per a la seua seguretat, la seua salut, el seu desenvolupament físic, psíquic, moral o social, o que pugui posar en perill la seua educació.

ARTICLE 33

Vida familiar i vida professional

1. Es garanteix la protecció de la família en els plans jurídic, econòmic i social.

2. A fi de poder conciliar la vida familiar i la vida professional, tota persona té dret a ser protegida contra qualsevol acomiadament per una causa relacionada amb la maternitat, així com el dret a un permís pagat per maternitat i a un permís parental amb motiu del naixement o de l'adopció d'un xiquet.

ARTICLE 34

Seguretat social i ajuda social

1. La Unió reconeix i respecta el dret d'accés a les prestacions de seguretat social i als servicis socials que garanteixen una protecció en casos com ara la maternitat, la malaltia, els accidents laborals, la dependència o la vellesa, així com en cas de pèrdua de l'ocupació, segons les modalitats establides pel Dret de la Unió i les legislacions i pràctiques nacionals.

2. Tota persona que residisca i es desplaça legalment dins de la Unió té dret a les prestacions de seguretat social i als avantatges socials de conformitat amb el Dret de la Unió i amb les legislacions i pràctiques nacionals.

3. A fi de combatre l'exclusió social i la pobresa, la Unió reconeix i respecta el dret a una ajuda social i a una ajuda de vivenda per a garantir una existència digna a tots aquells que no disposen de prou recursos, segons les modalitats establides pel Dret de la Unió i per les legislacions i pràctiques nacionals.

ARTICLE 35

Protecció de la salut

Tota persona té dret a accedir a la prevenció sanitària i a beneficiar-se de l'atenció sanitària en les condicions establides per les legislacions i pràctiques nacionals. Quan es definisquen i executen totes les polítiques i accions de la Unió es garantirà un nivell elevat de protecció de la salut humana.

ARTICLE 36

Accés als servicis d'interés econòmic general

La Unió reconeix i respecta l'accés als servicis d'interés econòmic general, tal com disposen les legislacions i pràctiques nacionals, de conformitat amb la Constitució, a fi de promoure la cohesió social i territorial de la Unió.

ARTICLE 37

Protecció del medi ambient

En les polítiques de la Unió s'integraran i es garantiran, de conformitat amb el principi de desenvolupament sostenible, un nivell elevat de protecció del medi ambient i la millora de la seua qualitat.

ARTICLE 38

Protecció dels consumidors

En les polítiques de la Unió es garantirà un nivell elevat de protecció dels consumidors.

TÍTOL V

Ciutadania

ARTICLE 39

Dret de sufragi actiu i passiu en les eleccions al Parlament Europeu

1. Tot ciutadà de la Unió té dret de sufragi actiu i passiu en les eleccions al Parlament Europeu en l'Estat membre on residisca, en les mateixes condicions que els nacionals del dit Estat.

2. Els diputats al Parlament Europeu seran elegits per sufragi universal lliure, directe i secret.

ARTICLE 40

Dret de sufragi actiu i passiu en les eleccions municipals

Tot ciutadà de la Unió té dret de sufragi actiu i passiu en les eleccions municipals de l'Estat membre on residisca, en les mateixes condicions que els nacionals del dit Estat.

ARTICLE 41

Dret a una bona administració

1. Tota persona té dret que les institucions, els òrgans i els organismes de la Unió tracten els seus assumptes imparcialment i equitativament i dins d'un termini raonable.

2. Este dret inclou en particular:

a) el dret de tota persona a ser oïda abans que es prenga en contra d'ella una mesura individual que l'afecte desfavorablement;

b) el dret de tota persona a accedir a l'expedient que la concernisca, dins del respecte dels interessos legítims de la confidencialitat i del secret professional i comercial;

c) l'obligació, que afecta l'Administració, de motivar les seues decisions.

3. Tota persona té dret a la reparació per la Unió dels danys causats per les seues institucions o els seus agents en l'exercici de les seues funcions, de conformitat amb els principis generals comuns als Drets dels Estats membres.

4. Tota persona podrà dirigir-se a les institucions de la Unió en una de les llengües de la Constitució i haurà de rebre una contestació en eixa mateixa llengua.

ARTICLE 42

Dret d'accés als documents

Tot ciutadà de la Unió i tota persona física o jurídica que residisca o tinga el domicili social en un Estat membre té dret a accedir als documents de les institucions, els

òrgans i els organismes de la Unió, siga quin siga el seu suport.

ARTICLE 43

El Defensor del Poble Europeu

Tot ciutadà de la Unió i tota persona física o jurídica que residisca o tinga el domicili social en un Estat membre té dret a sotmetre, al Defensor del Poble Europeu, els casos de mala administració en l'actuació de les institucions, els òrgans o els organismes de la Unió, excloent-ne el Tribunal de Justícia de la Unió Europea en l'exercici de les seues funcions jurisdiccionals.

ARTICLE 44

Dret de petició

Tot ciutadà de la Unió i tota persona física o jurídica que residisca o tinga el domicili social en un Estat membre té el dret de petició davant del Parlament Europeu.

ARTICLE 45

Llibertat de circulació i de residència

1. Tot ciutadà de la Unió té dret a circular i residir lliurement en el territori dels Estats membres.

2. Podrà concedir-se llibertat de circulació i de residència, de conformitat amb el que disposa la Constitució, als nacionals de tercers països que residisquen legalment en el territori d'un Estat membre.

ARTICLE 46

Protecció diplomàtica i consular

Tot ciutadà de la Unió podrà acollir-se, en el territori d'un tercer país en què no estiga representat l'Estat membre de què siga nacional, a la protecció de les autoritats diplomàtiques i consulars de qualsevol Estat membre, en les mateixes condicions que els nacionals d'este Estat.

TÍTOL VI

Justícia

ARTICLE 47

Dret a la tutela judicial efectiva i a un jutge imparcial

Tota persona de la qual s'hagen violat els drets i les llibertats garantits pel Dret de la Unió té dret a la tutela judicial efectiva, respectant les condicions establides en el present article.

Tota persona té dret que la seua causa siga oïda equitativament i públicament i dins d'un termini raonable per un jutge independent i imparcial, establert prèviament per la llei. Tota persona podrà fer-se aconsellar, defensar i representar.

Es prestarà assistència jurídica gratuïta als que no disposen de prou recursos sempre que la dita assistència siga necessària per a garantir l'efectivitat de l'accés a la justícia.

ARTICLE 48

Presumpció d'innocència i drets de la defensa

1. Tot acusat es presumix innocent mentres la seua culpabilitat no haja sigut declarada legalment.

2. Es garantix a tot acusat el respecte dels drets de la defensa.

ARTICLE 49

Principis de legalitat i de proporcionalitat dels delictes i les penes

1. Ningú podrà ser condemnat per una acció o una omisió que, en el moment en què va ser comesa, no constituïa una infracció segons el Dret intern o el Dret internacional. De la mateixa manera, no podrà imposar-se una pena més greu que l'aplicable en el moment en què la infracció va ser comesa. Si després d'esta infracció la llei disposa una pena més lleu, haurà d'aplicar-se esta.

2. El present article no impedirà el jui i el castic d'una persona culpable d'una acció o una omisió que, en el moment en què va ser comesa, era constitutiva de delictes segons els principis generals reconeguts pel conjunt de les nacions.

3. La intensitat de les penes no haurà de ser desproporcionada en relació amb la infracció.

ARTICLE 50

Dret a no ser jutjat o condemnat penalment dos vegades per la mateixa infracció

Ningú podrà ser jutjat o condemnat penalment per una infracció respecte de la qual ja haja sigut absolt o condemnat en la Unió per mitjà de sentència penal ferma conforme amb la llei.

TÍTOL VII

Disposicions generals que regixen la interpretació i l'aplicació de la Carta

ARTICLE 51

Àmbit d'aplicació

1. Les disposicions de la present Carta estan dirigides a les institucions, els òrgans i els organismes de la Unió, dins del respecte del principi de subsidiarietat, així com als Estats membres només quan apliquen el Dret de la Unió. Per consegüent, estos respectaran els drets, observaran els principis i en promouran l'aplicació, d'acord amb les seues competències respectives i dins dels límits de les competències que s'atribuïxen a la Unió en les altres Parts de la Constitució.

2. La present Carta no amplia l'àmbit d'aplicació del Dret de la Unió més enllà de les competències de la Unió, ni crea cap competència o missió noves per a la Unió, ni modifica les competències i missions definides en les altres Parts de la Constitució.

ARTICLE 52

Abast i interpretació dels drets i principis

1. Qualsevol limitació de l'exercici de les llibertats i dels drets reconeguts per la present Carta haurà de ser establida per la llei i respectar el contingut essencial d'estos drets i llibertats. Dins del respecte del principi de proporcionalitat, només podran introduir-se limitacions quan siguen necessàries i responguen efectivament a objectius d'interés general reconeguts per la Unió o a la necessitat de protecció dels drets i llibertats dels altres.

2. Els drets reconeguts per la present Carta que es mencionen en unes altres Parts de la Constitució s'exerciran en les condicions i dins dels límits definits per estes.

3. En la mesura que la present Carta continga drets que corresponguen a drets garantits pel Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals, el seu sentit i l'abast seran iguals als que els

conferix el dit Conveni. Esta disposició no obstarà que el Dret de la Unió concedisca una protecció més extensa.

4. En la mesura que la present Carta reconega drets fonamentals resultants de les tradicions constitucionals comunes als Estats membres, estos drets s'interpretaran en harmonia amb les esmentades tradicions.

5. Les disposicions de la present Carta que continuen principis podran aplicar-se per mitjà d'actes legislatius i executius adoptats per les institucions, els òrgans i els organismes de la Unió, i per actes dels Estats membres quan apliquen el Dret de la Unió, en l'exercici de les seues competències respectives. Només podran al·legar-se davant d'un òrgan jurisdiccional pel que fa a la interpretació i control de la legalitat dels dits actes.

6. Es tindran plenament en compte les legislacions i pràctiques nacionals segons el que especifica la present Carta.

7. Les explicacions elaborades per a guiar en la interpretació de la Carta dels Drets Fonamentals seran tingudes degudament en compte pels òrgans jurisdiccional de la Unió i dels Estats membres.

ARTICLE 53

Nivell de protecció

Cap de les disposicions de la present Carta podrà interpretar-se com a limitadora o lesiva dels drets humans i les llibertats fonamentals reconeguts, en el respectiu àmbit d'aplicació, pel Dret de la Unió, el Dret internacional

i els convenis internacionals de què són part la Unió o tots els Estats membres, i en particular el Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals, així com per les constitucions dels Estats membres.

ARTICLE 54

Prohibició de l'abús de dret

Cap de les disposicions de la present Carta podrà ser interpretada en el sentit que implique un dret qualsevol a dedicar-se a una activitat o a realitzar un acte tendent a la destrucció dels drets o les llibertats reconeguts en la present Carta o a limitacions més àmplies d'estos drets i llibertats que les previstes en la present Carta.»

Disposició final única. *Entrada en vigor.*

La present Llei Orgànica entrarà en vigor l'endemà de la publicació en el «Boletín Oficial del Estado».

Per tant,

Ordene a tots els espanyols, particulars i autoritats, que complisquen esta llei orgànica i que la facen complir.

Palma de Mallorca, 30 de juliol de 2008.

JUAN CARLOS R.

El president del Govern,
JOSÉ LUIS RODRÍGUEZ ZAPATERO